

Тема. Однорідні члени речення. Коми між однорідними членами речення

Автор: Харечко Людмила Герасимівна,
вчитель української мови та
літератури Рівненського НВК №19

Мета: активізувати знання учнів про однорідні члени речення; формувати вміння визначати їх у реченнях, ставити до них запитання, визначати слово, до якого вони відносяться, розставляти коми в реченнях з однорідними членами, удосконалити навички інтонування речень з однорідними членами; розвивати навички побудови речень з однорідними членами; виховувати повагу до рідної землі.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Методи і прийоми: прийом « Мозковий штурм», метод « Ажурна пилка», робота з підручником, навчальна гра.

Обладнання: роздавальний матеріал, таблиця, підручник.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

1. Привітання, налагодження контакту з класом.

II. Актуалізація опорних знань.

Прийом « Мозковий штурм».

1. Пригадайте відоме вам про однорідні члени речення.
2. Які члени речення можуть бути однорідними?
3. На які питання відповідають однорідні члени речення?
4. Знайдіть однорідні члени речення з вірша.
5. Від якого слова в реченні ставимо питання?
6. Якими членами речення є ці слова?

III . Повідомлення теми, мети й завдань уроку.

Мотивація навчальної діяльності.

- Виразно прочитайте текст, записаний на дошці.

Вірш «Навіщо?» В.Бєличєнко:

...Навіщо в небі сонце, навіщо місяць в небі?

-Їх Бог створив для мене, Їх Бог створив для тебе.

Щоб навкруги весною

Усе **росло та квітло,**

Щоб **люди, пташки, звірі,**

комахи мали житло.

-А дощичок навіщо?

- Щоб мали ми що пити.

-Ну, а сніжок навіщо?

- Щоб корені укрити.

Сніг, наче тепла ковдра пухнаста на землі.

Мороз **тріщить, лютує,** а корінці-в теплі.

-Знайдіть слова, які стосуються одного слова в реченні і відповідають на те саме питання.

Якою частиною мови вони виражені? Якими членами речення вони виступають? Обґрунтуйте зображально-виражальну їх функцію у художньому тексті.

- Отже, сьогодні ми поговоримо про однорідні члени речення

Члени однорідні –

як братики рідні:

до однієї частини мови належать,

на одне питання відповідають.

IV. Вивчення нового матеріалу .

Опрацювання теоретичного матеріалу та таблиці за допомогою методу « Ажурна пилка».

4 групи працюють над різними завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з кожного аспекту проблеми. Таким чином учні працюють разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу (10хв.).

Члени речення, які в одному плані стосуються того самого слова в реченні і відповідають на те саме питання, називаються **однорідними**.

Однорідні члени речення вимовляються з інтонацією перелічування або протиставлення. У реченні вони функціонують як сурядні словосполучення.

Однорідні члени одного ряду виконують однакову синтаксичну функцію, тобто є тими самими членами речення — або всі тільки підмети, або всі тільки прямі додатки, або всі тільки обставини способу дії і т. д.

Не є однорідними слова, які хоч і поєднані сурядним зв'язком (за допомогою сполучника), проте є різними членами речення: Ніхто і ніде мене не чекає (М. Хвильовий). Це добре відчувається, якщо сполучник опустити: Ніхто ніде мене не чекає.

Однорідні члени речення бувають непоширені (виражені без залежних слів) і поширені (мають при собі залежні слова).

Однорідні члени речення за певних умов **виділяємо на письмі**.

1. Якщо вони поєднанні тільки інтонацією (без сполучників) :
А життя шумить, вирує, виспіває, танцює.
2. Якщо між однорідними членами стоїть протиставний сполучник або повторювані єднальні чи розділові сполучники.
Ні сніг, ні вітер не зупиняли мандрівки. Ми намагались або вивчити напам'ять , або переказати близько до тексту.
3. Між парами однорідних членів:
Чарівні Карпати – горда, замкнена краса, таємниці лісів і полонин, рік і урвищ, темно-синіх озер і гір, що без кінця.

4. Якщо перед однорідними членами є слова а саме, як-от, наприклад, то перед ними ставиться кома, а після них – двокрапка:

У похід туристи взяли необхідні речі, а саме: палатки, рюкзаки з одягом і харчами, танти.

Між однорідни членами речення **кому інколи не ставимо.**

- 1.Якщо вони з'єднані неповторюваними єднальними чи розділовими сполучниками:

Коли я просинаюсь і виходжу на подвір'я першою мене вітає ніжна струнка берізка

- 2.Між двома непоширеними однорідними членами речення, з'єднаними повторюваними сполучниками...і, ні...ні, якщо вони утворюють фразеологізм(*ні дати ні взяти, і там і сям, ні пуху ні пера, ні сві ні зоря*).

Однорідні члени речення	
Члени речення	Зразки речень
Підмети	Водичка, сонце, квіти в лузі – це твої найкращі друзі.
Присудки	Сіємо, оремо, а хіб з базару їмо.
Додатки	Земля потребує гарної погоди, доброго насіння та працьовитого господаря.
Означення	І смішно, ніжно, білосніжно жасмин танцює па-де-де.
Обставини	Паде додолу листя з деревини, паде невпинно, чутно, сумовито.

:

V. Виконання вправ на закріплення вивченого.

Вправа « Я – редактор».

Переписати, вставляючи пропущені букви.Однорідні члени речення підкреслити. Визначити слово, до якого вони відносяться, поставити до них питання.

І зливками ро..топленого сонця л..жать ц..трини, груші й в..ноград.Яблука і груші падають на землю, боки, спини б'ють. Запах

меду, трав і хвої серце збуджене п'янить. Сині дзвоники, троянди, чорнобривці наслухали пов..чірні таємниці. Синє море хвилювалось і к..піло на березі піною . У степу було тихо. Блищали од сонця стерні і ковила понад шляхом сріблилася важка, обвішана разочками роси павутина .

Лінгвістична гра « Позмагаємось із письменником».

Замість крапок поставте пропущені однорідні члени.

1.Пишними рядами виступають отамани, ... і гетьмани. ... , сіли коло мене і про Україну ... , розказують. Барвінок цвів і ... , слався,І барвінком, і рутою, і ...квітчає весна землю. Вечірнє сонечко гай золотило, Дніпро і поле золотом Понад ставом вітер ... , лози нагинає.

Довідка: сотники, прийшли, зеленів, розмовляють, розстилався,рястом,нагинає, крило.

2.Завершити подані народні прислів'я. Записати їх, підкреслити однорідні члени. Пояснити вживання розділових знаків.

Хліб та ... - козацька їда. Треба не бідувати, аБорг не реве , аЩастя в повітрі не в'ється, а

Довідка: вода, працювати, спать не дає, в боротьбі дістається.

Вправа «Розвиваючи творчість»

Написати невеликий твір-роздум « Мій рідний край» (обсяг 6-7 речень), вживаючи однорідні члени речення.

VI. Рефлексія

Гра « Ти –мені, я- тобі»

На основі вивченого теоретичного матеріалу придумати запитання за темою уроку. Кожна команда готує питання для іншої.

- 1.Які члени речення можуть бути однорідними ?
- 2.Як поєднуються між собою однорідні члени речення?
- 3.Які однорідні члени речення називаються поширеними (непоширеними)?
- 4.Чи правильне на вашу думку твердження «без здоров'я нема щастя»?

5. Які ще розділові знаки можуть ставитися в реченнях з однорідними членами і за яких умов? 6. Як визначити, чи потрібно ставити кому в реченнях з однорідними членами? Навести приклади. 7. Назвати протиставні сполучники.

Прийом «Незакінчене речення»

«Сьогодні на уроці я...»

VI. Домашнє завдання

1. **Обов'язково:** побудувати розповідь на тему «Роль однорідних членів речення у висловлюваннях».
2. **За бажанням:** вписати з художньої літератури 5 речень з однорідними членами.

Матеріал підготувала:

Харечко Людмила Герасимівна, вчитель української мови та літератури Рівненського НВК №19